

Děti romského etnika v pěstounské péči - role doprovázejících organizací

Mgr. Barbora Musilová

A decorative graphic element consisting of a light orange line with four circular nodes. The line starts from the left edge of the page, dips down to the first node, rises to the second, dips slightly to the third, and then rises sharply to the fourth node, which is positioned above the text block.

Tento výsledek byl finančně podpořen z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace na léta 2023–2027 a je součástí výzkumného úkolu „Komplexní výzkum v oblasti ochrany práv dětí“ řešeného Výzkumným institutem práce a sociálních věcí, v. v. i., v letech 2023–2027.

Obsah prezentace

1. Úvod – o co jde a proč je téma důležité?
2. Záměr výzkumu
3. Současná situace dětí romského etnika v náhradní rodinné péči v ČR
4. Metodologie
5. Perspektiva doprovázejících organizací
6. Perspektiva pěstounů
7. Příležitosti, motivace a překážky

Úvod

O co jde a proč je to důležité?

Projekt RILSA „Komplexní výzkum v oblasti ochrany práv dětí“ (IP70621)

Výstup studie „*Zprostředkování náhradní rodinné péče u dětí romského etnika 2024*“

- Umístování dětí romského etnika jako důležité, ale mnohdy opomíjené téma
- **EU:** v procesu zprostředkování NRP by měla být dodržována rovnoprávnost bez ohledu na rasový či etnický původ
- **ALE:** ze sběru kvalifikovaných odhadů vyplývá, že postavení romských dětí v NRP je stále odlišné od postavení neromských dětí

- Náhradní rodiče mají obavy spojené s etnickým původem dítěte

- Doprovázející organizace několikrát zmiňované v dotaznících
 - ❖ Proč a jakou mají roli?
 - ❖ Mohou pomoci ve zlepšování situace romských dětí v procesu NRP?
 - ❖ Jak vnímají doprovázející organizace pěstouni pečující o děti romského etnika?

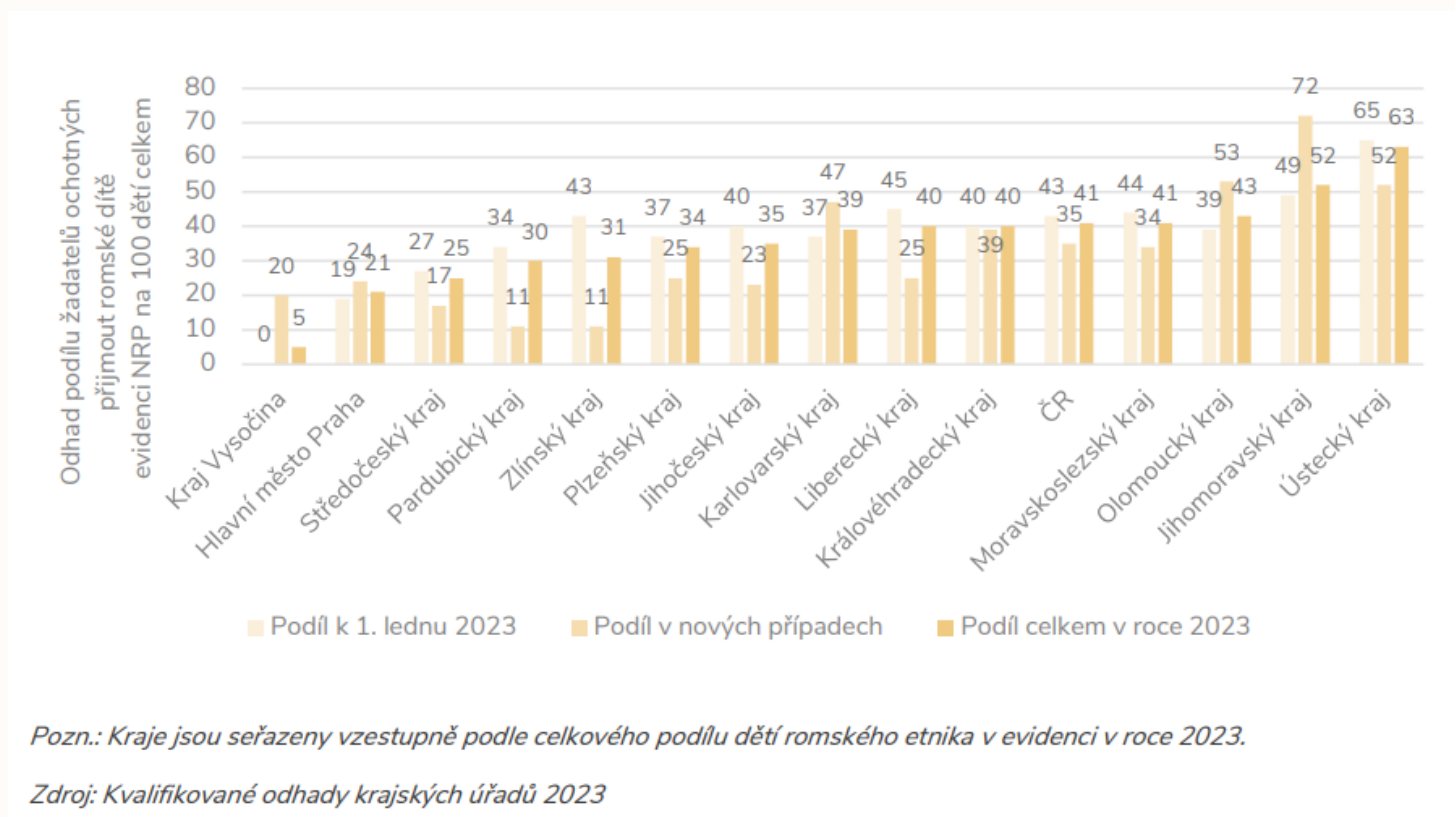
Záměr výzkumu

- Zmapovat a zjistit, jak v praxi doprovázející organizace **fungují ve vztahu k rodinám s dětmi romského etnika**
- Perspektiva **pěstounů i sociálních pracovníků** z doprovázejících organizací

Současná situace dětí romského etnika v NRP

V kontextu ČR, za rok 2023

- 2023: pro zprostředkování NRP celkem 8 699 dětí – z toho **3581 dětí romského etnika (41 %)**

Metodologie výzkumu

Kvalitativní case-study

- „Jaký je **vztah doprovázejících organizací k neromským pěstounským rodinám pečujícím o děti/dítě romského etnika?**“
 - „Jaké **speciální aktivity** nabízejí doprovázející organizace těmto rodinám?“
 - „Jak vnímají neromští pěstouni pečující o děti romského etnika **doprovázející organizace a jejich činnost ve vztahu k dětem romského etnika?**“
- 16 polo-strukturovaných rozhovorů
 - 10 rozhovorů s neromskými pěstouny pečujícími o děti romského etnika
 - 6 rozhovorů se sociálními pracovníky z doprovázejících organizací se zkušenosti s doprovázením neromských rodin s dítětem romského etnika
- Rekrutace respondentů prostřednictvím tematických skupin pro pěstouny na Facebooku + přímé vytipování (DO)
- Kódování rozhovorů na základě tematické narativní analýzy

Doprovázející organizace a jejich fungování

...a jejich legislativní ukotvení v kontextu ČR

- **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí:** pěstoun má možnost uzavřít tzv. dohodu o výkonu pěstounské péče s obecním úřadem ORP, nebo jinou **pověřenou osobou**
 - Dohoda obsahuje rozsah, místo a čas poskytování sociálně-právní ochrany, pravidla a výpovědní důvody
 - Zohlednění zájmů a individuálních potřeb pěstouna a dítěte
 - Právo pěstouna na poskytnutí odborného poradenství, včetně psychologického či terapeutického
- **Doprovázející organizace jako „pověřené osoby“**
 - Nabízejí služby jako asistence, vedení, psychologická podpora, terapeutická intervence
 - Respitní péče, dětské tábory
 - Méně často nabízejí i přímou finanční (nebo materiální) pomoc rodinám
 - Jejich služby se mohou výrazně lišit – individuální podmínky, nekonzistentnost, různá kvalita a absence guidelines k poskytování doprovázejících služeb (Rezáč, 2016)
- Evropský kontext: vnímání důležitosti doprovázejících organizací (resp. jejich místních ekvivalentů) v NRP, zejména ve vztahu k tzv. trans-etnickému / trans-rasovému umístování dětí – výzkum ale stále nedostačující (Reimer, 2021)

Perspektiva doprovázejících organizací

Z rozhovorů s pracovníky v doprovázejících organizacích

- **Vnímání neromských rodin s dětmi romského etnika:** příliš se neliší, jsou ale otevřenější, často zcestovaní, s dosaženým vyšším vzděláním
- **Specifické služby spojené s etnicitou:** žádná ze zapojených organizací neposkytuje
- **Pomoc při rozhodování a motivace:** organizace vysvětlují specifika péče o děti romského etnika, riziko diskriminace i stigmatizace, rodiny nemohou přemlouvat pokud sami nechtějí
- **Vnímání role doprovázející organizace:**
 - Podpora rodin („...rodinám říkáme: Nejste v tom sami!“)
 - Partnerství a opora rodiny
 - Budování komunity pěstounů (ne specificky jenom s dětmi romského etnika)
 - **Pomoc rodinám s uchopením a pochopením (romského) etnika dítěte**
 - Podpora v péči o dítě a specifických péče o dítě v pěstounské péči
 - **Neliší se od rodin s neromským dítětem**

Perspektiva pěstounů

Z rozhovorů s pěstouny

- **Motivace pečovat o dítě romského etnika:** poskytnutí pomoci, potřeba změny v životě, náhoda a žádná preference etnicity v žádosti, láska k romské kultuře, osobní zkušenost
- **Pěstouni s romskými dětmi:** neliší se, jsou otevřenější, mají větší nadhled, uzavřenější vůči okolí (z důvodu diskriminace), mají vyšší vzdělání
- **Zkušenost s doprovázejícími organizacemi:** DO několikrát mění, někteří vnímají jako zbytečnou, důležitá v počátečních fázích procesu, pouze na poskytování povinných školení, třetina respondentů vyjádřila velmi pozitivní postoj
- **DO a postoj k rodinám s dítětem romského etnika:**
 - Neliší se od neromského, žádná speciální činnost
 - Zmiňují specifika a možné komplikace v péči o dítě romského etnika
 - Nabídka zprostředkování kurzů romského jazyka a kultury (přes organizaci Amaro Drom)
 - Pomoc s komunikací o diskriminaci, kterou dítě zažívá (terapeutická podpora)
- **Vnímání důležitosti DO ve vztahu k rodinám s dětmi romského etnika:**
 - Není nijak speciálně důležitá nebo důležitější než v případě neromských dětí
 - DO je kontraproduktivní – „...*automaticky čekají problémy jen, protože jde o romské dítě*“
 - Nedostatečná podpora rodin s romskými dětmi (volání po specifické podpoře související s etnicitou)
 - Poskytování specifické psychologické podpory

Příležitosti, motivace a překážky

Jak motivovat pěstouny přijmout romské dítě? A jakou roli hrají doprovodné organizace?

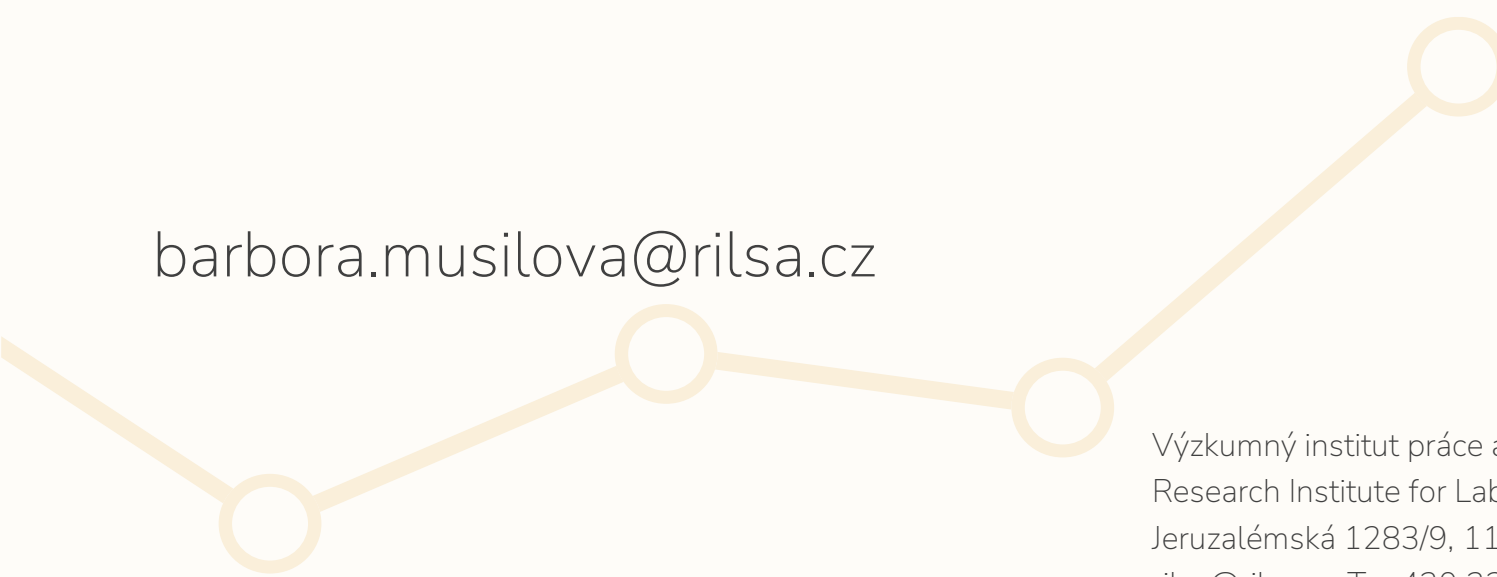
- **Motivace jako výrazně individuální faktor** – těžká ovlivnitelnost, často úzce propojené s povahou člověka nebo předešlou zkušeností s romskou menšinou
- **Silné obavy pěstounů z reakcí okolí** – zkušenosti zapojených pěstounů s rasizmem a diskriminací u lékaře, ze strany pracovníků OSPODů, od rodiny či přátel, ze sousedství (případ nutného odstěhování se na jiné místo bydliště z důvodu nenávisti sousedů k romské menšině), diskriminace na denní bázi, systémový rasismus
 - Nutnost systémové změny
 - Změna veřejného mínění nezbytná (spíše nemožná...)
- **ALE** zlepšující se situace dětí romského etnika v systému NRP, větší povědomí o problému

Děkuji za pozornost!

Odkaz na studii:

https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_576.pdf

barbora.musilova@rilsa.cz

A decorative graphic element consisting of a light orange line with four circular nodes. The line starts from the left edge, goes down to the first node, then up to the second, down to the third, and finally up to the fourth node in the top right corner.

Výzkumný institut práce a sociálních věcí, v. v. i.
Research Institute for Labour and Social Affairs
Jeruzalémská 1283/9, 110 00 Praha 1
rilsa@rilsa.cz, T: +420 221 015 844
www.rilsa.cz